

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การบริหารของประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 20 ปีเศษที่ผ่านมาได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก มีสาเหตุเกิดจากทั้งปัจจัยภายนอกประเทศ และปัจจัยภายในประเทศ การขาดเสถียรภาพของรัฐบาล ทำให้ทิศทางของนโยบาย การบริหารประเทศสับสนในหลายๆ กรณี ปัญหาเฉพาะหน้า และการร้องเรียนด้วย เหตุผลทางการเมือง จึงกลายเป็นงานที่มีลำดับความสำคัญสูงกว่าการแก้ปัญหาพื้นฐาน และปัญหาโครงสร้างต่างๆ¹ ดังนั้นการแก้ปัญหาต่างๆ จึงต้องการความร่วมมือจาก ทุกฝ่ายไม่เฉพาะภาครัฐบาลเท่านั้น บทบาทของภาคเอกชนจึงได้รับการยอมรับ และ เห็นความสำคัญที่รัฐจะต้องเร่งระดมขอความร่วมมือจากภาคเอกชน เพื่อคลี่คลาย ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ผลจากการเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นแผนนำใน การพัฒนาประเทศช่วงต่างๆ โดยมีการกำหนดเป้าหมายและการประเมินการพัฒนา ในช่วงที่ผ่านมาถึง 5 แผนพัฒนา และติดตามด้วยการมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนแก่ ภาคเอกชนในระยะเวลาดังกล่าวแล้วเหลี่ยกันนั้น ระบบเศรษฐกิจของประเทศเริ่มจะพัฒนาจาก

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, นิมิต ใหม่ของการร่วมมือ (The New Era of Cooperation), (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525), หน้า 2.

ภาคเกษตรกรรมเป็นหลักหันมาสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการลงทุนประกอบการค้า และอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ระบบเศรษฐกิจเช่นนี้ก่อให้เกิดบทบาทของภาคเอกชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง การบริหารอย่างน่าสนใจ และน่าจับตามอง บทบาทของรัฐที่จะระดมความร่วมมือจากเอกชน โดยเฉพาะจากบุคคลชั้นนำของภาคธุรกิจเอกชนนั้น จึงได้รับการยอมรับและถือเป็นทางเลือกที่จำเป็นที่ควรนำมาปฏิบัติอย่างมีแบบแผน

ก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้น อำนาจทางการเมืองการปกครองของประเทศอยู่ในวงจำกัดโดยอำนาจส่วนใหญ่ตกอยู่กับกลุ่มข้าราชการทหาร และข้าราชการพลเรือน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือนเป็นกลุ่มที่มีความรู้และโอกาสมากกว่ากลุ่มอื่นในสังคมขณะนั้น การเมืองในลักษณะนี้ถูกเรียกว่า "การเมืองแบบข้าราชการ" (Bureaucratic Politics) คือ ข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือนผลักดันเข้ามาคุมอำนาจทางการเมือง โดยไม่เปิดโอกาสให้อำนาจทางการเมืองตกไปอยู่กับกลุ่มการเมือง หรือองค์กร หรือสถาบันทางการเมืองอื่นๆ แต่ต่อมาภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายประการและส่งผลกระทบต่ออำนาจทางการเมืองแบบอดีต โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดแก่กลุ่มข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือนที่เคยมีอำนาจตลอดมา บทบาทและอิทธิพลที่เคยมีมากมายในอดีตก็ถูกลดทอนลง และเปิดโอกาสให้กลุ่มพลัง กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองต่างๆ รวมทั้งบทบาทของภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการบริหารการปกครองประเทศมากขึ้น

ในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มพลังต่างๆ นั้น บทบาทของพ่อค้านักธุรกิจนับว่าน่าสนใจและเป็นบทบาทที่น่าจับตามองมากที่สุดในระบบการเมือง ภายหลังการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าก่อนหน้านี้หน้านักธุรกิจจะไม่ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองเสียเลย เพราะในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม เพื่อควบคุมการประกอบกิจการของพ่อค้าชาวจีน ทำให้พ่อค้าชาวจีนต้องหันเข้าพึ่งอำนาจทหารเพื่อเป็นเกราะกำบังคุ้มครอง

ธุรกิจของตนโดยแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่มอบให้กลุ่มผู้ปกครองในรูปแบบผลประโยชน์ แอบแฝง เช่น ทุนลมหรือตำแหน่งกรรมการบริษัทต่างๆ ลักษณะการเข้ามายุ่งเกี่ยวกับ นักการเมือง เช่นนี้ เป็นลักษณะหนึ่งที่กลุ่มนักธุรกิจอาจมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อธุรกิจของตนเป็นประการสำคัญ

อย่างไรก็ตาม บทบาททางการเมืองของนักธุรกิจในสมัยนั้น เป็นลักษณะ ของการพึ่งพาชนชั้นปกครอง อันได้แก่ ทหารและข้าราชการพลเรือน และในการใช้ แผนพัฒนาประเทศโดยเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 นั้น ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อนักธุรกิจในการเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในการกำหนด นโยบายของรัฐในด้านต่างๆ กลุ่มนักธุรกิจในช่วงแรกๆ นั้น เป็นกลุ่มที่ยังไม่มีบทบาท เพียงพอที่จะได้ร่วมกำหนดนโยบายและทิศทางของตน มีลักษณะเพียงการพึ่งพาผู้มี อำนาจทางการเมืองเท่านั้น

จนกระทั่งผ่านเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ผลจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ ก่อให้เกิดความตื่นตัวอย่างชานานใหญ่ของนักธุรกิจต่อการเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วม ทางการเมืองในระดับต่างๆ กลุ่มอิทธิพล สมาคม และกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง กับกิจการธุรกิจต่างๆ ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยบรรยากาศทางการเมือง ที่บทบาทเดิมของกลุ่มทหารและข้าราชการได้ถูกผลักดันออกไป ขณะเดียวกันบทบาท และอิทธิพลของกลุ่มธุรกิจเอกชนที่เพิ่มขึ้น ก็ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เช่นกัน ทั้งในแง่ของ บทบาทผูกขาดในแนวทางนายทุน บทบาทในแง่อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงออก ซึ่งการเอารัดเอาเปรียบต่อสังคมโดยรวม¹ ขบวนการกำลังใจในการประกอบ

1 เห็นได้จากงานเขียนหลายชิ้น เช่นใน เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525) และงานเขียนของ ณรงค์ เพชรประเสริฐ, กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ป๋วยชน, มปท.)

ธุรกิจของภาคเอกชนตกต่ำเป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม แรงบีบคั้นในด้านความรู้สึกลึกต่าง ๆ ของนักธุรกิจกลับเป็นแรงผลักดันให้ธุรกิจภาคเอกชนรวมตัวกัน และพัฒนาองค์กรให้แข็งแกร่ง การยอมรับบทบาทของสถาบันภาคเอกชนในการบริหารงานทางด้านเศรษฐกิจของภาครัฐบาลก็มีมากขึ้น¹

กลุ่มนักธุรกิจได้มีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ ในระบบการเมืองดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาลโดยการนำของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ตั้งแต่รัฐบาลชุดเปรม 1 (2523) จนถึงปัจจุบันได้มีการสนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น รวมตลอดถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างประเทศ และผลทางเศรษฐกิจและการเข้ามามีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีใดๆ แต่ผลงานที่ผ่านมานั้น รูปแบบการร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนในระดับสูง ยังไม่ค่อยมีแบบแผน เพราะยังอยู่ในวาระแรกเริ่มแบบเป็นทางการ และเมื่อกลางปี พ.ศ. 2524 รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาล และเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) ขึ้น บทบาทของนักธุรกิจภาคเอกชนจึงได้เริ่มมีมากขึ้น ก่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นในปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจจากภาคเอกชน ซึ่งภาครัฐบาลเองก็ได้มองเห็นถึงความจำเป็น และเกิดเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนา "ประเทศไทยในทศวรรษที่ 8" และ "ประเทศไทยในทศวรรษที่ 9" ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) ซึ่งกำหนดแนวทางกว้างๆ ไว้ในเรื่องของบทบาทภาคเอกชน รวมทั้งในภาคปฏิบัติ รัฐบาลได้ขยายบทบาทเหล่านี้ให้กระจายไปสู่ภูมิภาคทั้ง 4 ภาค โดยจัดให้มีการประชุม กรอ. เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจประจำภาคโดยจัดเรียงลำดับตั้งแต่ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมา

1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 2

ในปัจจุบันนักธุรกิจภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้นในรูปแบบของการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการพรรคการเมือง ตำแหน่งวุฒิสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ตลอดจนเป็นถึงรัฐมนตรี และมักจะดำรงตำแหน่ง ในกระทรวงที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงการคลัง เป็นต้น นอกจากนั้นทางภาวะของประเทศที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้ประสบปัญหาต่างๆ ในนโยบายทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถจะปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพได้ ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากนักธุรกิจระดับต่างๆ ของภาคเอกชน ให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมบริหารและช่วยเหลือในการบริหารงานของรัฐ ซึ่งลักษณะเช่นนี้พอจะกล่าวได้ว่า นักธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง หรือ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและแนวโน้มในอนาคต คาดหมายว่ารัฐบาลอาจจะให้นักธุรกิจเหล่านี้มีบทบาททางการเมืองมากขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย¹

การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจในระดับต่างๆ มีได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้สิทธิ์ในการออกเสียงเลือกตั้ง การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุน การเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นผู้บริหารในพรรคการเมืองและจนถึงเข้าไปดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษา หรือตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐบาลด้านต่างๆ และแสดงความคิดเห็นพร้อมแนวทางแก้ไขในทัศนะของตนเอง เป็นต้น

¹ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, วิเคราะห์การเป็นเจ้าของธุรกิจขนาด
ใหญ่ในประเทศ (กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 2525), หน้า 369.

การศึกษาเรื่องนักธุรกิจกับการเมืองนี้ สามารถแบ่งประเภทนักธุรกิจที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองได้เป็น 3 กลุ่ม คือ¹

1. กลุ่มนักธุรกิจผูกขาดเป็นกลุ่มอิทธิพล หมายถึง กลุ่มนักธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีอำนาจผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ อันได้แก่ การธนาคาร การอุตสาหกรรม การส่งสินค้าขาออก ธุรกิจนำเข้าซึ่งมีทรัพย์สินตั้งแต่ 500 ล้านบาทขึ้นไป กลุ่มนายทุนผูกขาดเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเจริญเติบโตภายใต้การคุ้มครองของกลุ่มผู้นำทางทหารมาภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กลุ่มเหล่านี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มธนาคารพาณิชย์สามารถมีพลังต่อรองกับทางรัฐบาลได้ และพยายามที่จะไม่อยู่ภายใต้บารมีของกลุ่มผู้นำทางทหารอีกต่อไป แต่ประสงค์ให้เกิดมีการร่วมมือกันอย่างเสมอภาค และพยายามใช้อำนาจทางเงินทุนที่กลุ่มตนมีอยู่สร้างอิทธิพลทางการเมืองเพื่อคานกับกลุ่มทหาร อย่างไรก็ตาม การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยตรงของกลุ่มธุรกิจผูกขาดตามวิถีทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยนั้นทำได้ยาก เพราะระบบนี้ต้องการให้ระบบเศรษฐกิจมีการแข่งขันกันเพื่อต้องการให้เกิดการกระจายรายได้ให้อย่างเป็นธรรมยิ่งขึ้น อันเป็นผลกระทบต่อการผูกขาดของตน เพราะฉะนั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมจึงมักเป็นไปในลักษณะที่ส่งตัวแทนนายหน้าทางการเมือง ด้วยการสนับสนุนทางการเงินเข้าไปมีบทบาททางการเมืองและไม่มุ่งไปในกลุ่มการเมืองกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ หากแต่กระจายไปในหลายๆ กลุ่ม ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหาทางสร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมืองทุกฝ่ายเพื่อไม่ให้เกิดการเสียดุล

2. กลุ่มนักธุรกิจทั่วไป เช่น กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมตลอดจนถึงธุรกิจขนาดใหญ่ที่ประกอบธุรกิจ โดยการแข่งขันเป็นส่วนใหญ่ หรือ

¹ ตระกูล มีชัย, "ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการกับการเมืองไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 229-237.

เป็นกลุ่มธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกลุ่มทหาร การเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงของกลุ่มธุรกิจประเภทนี้ มักจะเป็นไปในลักษณะของการลงสมัครรับเลือกตั้ง รวมตลอดถึงการสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมือง แต่การเข้าร่วมเป็นไปในลักษณะส่วนตัวมากกว่าการการสนับสนุนเป็นกลุ่มการเมือง

3. นักธุรกิจระดับท้องถิ่น ได้แก่ พ่อค้า นักธุรกิจที่ประกอบธุรกิจอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ และการประกอบธุรกิจมักจะมีความสัมพันธ์กับข้าราชการในจังหวัด และอาศัยอิทธิพลจากข้าราชการคุ้มครองกิจการของตน ซึ่งนักธุรกิจในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีน ซึ่งมักจะถูกกดดันจากสถานการณ์ทางสังคม ดังนั้น การประกอบธุรกิจการค้าของชาวจีนเหล่านี้จำเป็นต้องสร้างความสนิทสนมกับข้าราชการทั้งทหารและข้าราชการพลเรือนในระดับท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าลักษณะของกลุ่มนักธุรกิจทั้ง 3 ลักษณะ กลุ่มผูกขาดจะเข้ามา มีอิทธิพลและบทบาททางการเมืองสูงสุด แต่จะเข้ามาในทางอ้อมมากกว่า เช่น สนับสนุนกลุ่มการเมืองกลุ่มใดโดยเปิดเผยและเป็นการเฉพาะ ส่วนนักธุรกิจระดับทั่วไปจะตัดสินใจเข้ามามีบทบาททางการเมืองก็ต่อเมื่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีผลกระทบต่อธุรกิจของตน เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้เขาไม่ค่อยมีเวลาดูแลธุรกิจของตนเองกลุ่มนักธุรกิจเหล่านี้จึงชอบที่จะให้การสนับสนุนแก่พรรคการเมืองหรือนักการเมืองมากกว่าส่วนนักธุรกิจระดับท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎรโดยตรงหรือการเป็นนักการเมืองอาจทำให้ข้าราชการในท้องถิ่นนั้นเกรงใจตนมากขึ้น และก่อให้เกิดช่องทางที่จะพัฒนาธุรกิจของตนให้เจริญมากยิ่งขึ้น

ความสำคัญของปัญหา

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นักธุรกิจได้รับบทบาทในการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ และการเสนอแนะความคิดเห็นต่อบทบาทภาครัฐบาลโดยตรงมากขึ้น และเป็นกแบบแผนชัดเจน จึงอาจกล่าวได้ว่าในขณะนี้ นักธุรกิจในหลายระดับได้เข้ามามีบทบาทในระบบการเมืองสองลักษณะ กล่าวคือ

1. การเข้ามามีบทบาทในคณะรัฐบาล ทั้งโดยวิธีการการเลือกตั้งโดยวิธีการได้รับแต่งตั้ง โดยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีบางกระทรวงและดำรงตำแหน่งสำคัญอื่น ๆ ซึ่งมีผลไม่ทางตรงก็ทางอ้อมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

2. มีบทบาทในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มที่มีอิทธิพลชัดเจนอีกกลุ่มในระบบการเมืองไทย ที่สามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเกิดจากเงื่อนไขหลายประการซึ่งผลักดันบทบาทของกลุ่มธุรกิจเอกชนหรือบุคคลในสาขาอาชีพธุรกิจ เช่น¹

ประการแรก เป็นผลจากการได้เปรียบทางฐานเศรษฐกิจ ที่กลุ่มธุรกิจมีเหนือกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม

ประการที่สอง เป็นความจำเป็นที่กลุ่มธุรกิจต้องการจะรักษาระบบเศรษฐกิจ ระบบเสรีนิยมหรือทุนนิยมให้คงไว้ซึ่งเป็นการต่อต้านกระแสความเคลื่อนไหวของฝ่ายที่ต้องการล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผูกขาดในเมืองไทย

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมไทย ทั้งด้านทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ระบบราชการมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้และความเชี่ยวชาญของบุคคลในสาขาธุรกิจ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาคับขันมากขึ้นในสังคม

1 ประกาศศักดิ์ ชานินทร์พงษ์ "นักธุรกิจกับการเมือง : การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 11.

ประการที่สี่ คือ การที่กลุ่มปกครองเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการมี
 สถานทางเศรษฐกิจมาสนับสนุน ในรูปที่ยอมรับกันว่าเป็นความชอบธรรม ของระบบ
 การเมือง

ประการสุดท้าย อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลผลักดัน จากองค์การอาเซียนใน
 การกระตุ้นให้สถาบันธุรกิจของไทยมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายทาง เศรษฐกิจในรัฐบาล
 เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะทาง เศรษฐกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน¹

จากปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้นักธุรกิจหลายระดับมีความสำคัญเช่นนี้
 ผู้ศึกษามีความเห็นว่าบุคคลกลุ่มนี้มีความสำคัญ และนับวันอาจจะสำคัญยิ่งขึ้นในลักษณะ
 เดียวกับประเทศเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น หรือประเทศ
 แถบยุโรปตะวันตก ซึ่งนักธุรกิจมีบทบาทต่อเสถียรภาพของรัฐบาล และความเจริญ
 รุ่งเรืองของประเทศมากขึ้นประเทศเหล่านั้นเศรษฐกิจกับการเมือง ดำเนินควบคู่กัน
 ไปอย่างมีความเหมาะสม ส่วนของประเทศไทยยุคของนักธุรกิจชั้นนำปรากฏชัดเจน
 ขึ้นแล้ว ตามการศึกษาของผู้วิจัยบางท่าน ซึ่งนักธุรกิจระดับเจ้าของกิจการเหล่านั้น
 พยายามทุกวิถีทางที่จะเข้าร่วมการเมือง เพื่อการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจและ
 การปกป้องธุรกิจของตนควบคู่กันไปกับการมีบทบาททางการเมือง

จากการศึกษาของตระกูล มีชัย และ เกริกเกียรติ พิพัฒนเสวีธรรม แสดง
 ให้เห็นถึงความเกี่ยวพันและอิทธิพลของนักธุรกิจกลุ่มต่างๆ กับนักการเมืองของไทย
 ในวงกว้าง ขณะที่การศึกษาของ ประกาศศักดิ์ ธาณินทร์พงษ์² แสดงการศึกษาถึง

¹ Pisan Suriyamongkol and Stephen A. Douglas, "Government Business Relation in Thailand," Thai Journal of Development Administration (21 July 1981), p. 543

² ประกาศศักดิ์ ธาณินทร์พงษ์, "นักธุรกิจกับการเมือง : การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง," หน้า 11-13.

ทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงกิจกรรมอื่นๆ ในทางการเมือง ส่วนการศึกษาชั้นนี้มุ่งศึกษาถึงความคิดทางการเมืองของนักธุรกิจ ซึ่งเป็นความคิดเบื้องต้นในการที่จะนำการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในลำดับต่อไป และผู้ศึกษาหวังไว้ว่า จะสามารถสะท้อนถึงความคิดทางด้านอื่นๆ เช่น ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจที่มีผลจากการเข้าร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจได้

การศึกษาถึงแนวความคิดของบุคคลในกลุ่มนักธุรกิจนี้ จึงเป็นเรื่องน่าสนใจ เนื่องจากเป็นความคิดที่มีเหตุผลดังกล่าว แต่การจะศึกษาถึงความคิดของนักธุรกิจ ที่มีบทบาททางการเมืองไทยทุกคนไม่สามารถจะทำได้ในวิทยานิพนธ์ฉบับเดียวกัน ผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษาความคิดของ บุษชู โรจนเสถียร เพื่อเป็นตัวแทนของนักธุรกิจ ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 3 ประการคือ

ประการแรก ผู้ศึกษาเป็นนักศึกษาทางสังคมศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมหลายสาขาวิชาทั้งรัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ และบุษชูฯ เป็นนักธุรกิจและนักคิดที่เสนอให้ระบบการบริหารประเทศทางเศรษฐกิจการเมืองแบบบริหารบริษัท (บริษัทประเทศไทย) เพื่อนำมาแก้ไขปัญหามันเมืองและแก้ไขปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจไว้ชัดเจน ในข้อเขียนและการอภิปรายต่าง ๆ มากมาย ต่างจากนักธุรกิจท่านอื่นๆ ที่มุ่งจะประกอบอาชีพทางธุรกิจ และวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสภาพเศรษฐกิจการเมืองไปตามสภาวะการณ์เท่านั้น จะพาดพิงถึงการแก้ไขปัญหามันเมืองเป็นเพียงบางส่วนและบางประเด็นเท่านั้น

ประการที่สอง บุษชู เป็นนักธุรกิจและนักคิดรวมทั้งเป็นนักการเมืองที่ได้ได้รับความสนใจมากขึ้นในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการที่มีนักศึกษานักวิชาการหลายๆ

ท่านได้มาสัมภาษณ์หาข้อมูล และจัดเป็นตัวแทนในการศึกษาความคิดของนักธุรกิจไทย ดังเช่น ยศ สันตสมบัติ¹ กนก วงศ์ตระหง่าน² และอื่นๆ อีกหลายท่าน

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษาถึงความคิดทางการเมืองของ บุญชู โรจนเสถียร เพื่อเป็นตัวแทนของนักธุรกิจไทยที่ผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถจะเป็นตัวแทนในการศึกษาความคิดทางการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจไทยได้พอสมควร โดยเห็นว่า บุญชู โรจนเสถียร เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ทางการเมือง ในฐานะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 บทบาทของบุญชู โรจนเสถียรในฐานะนักบริหารธุรกิจภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง ประกอบกับสภาพการเมืองของไทยภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ดังกล่าว ได้มีส่วนผลักดันให้บุญชู โรจนเสถียร ก้าวเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง และด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำเสนอความคิดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศนั้น ได้นำเสนออย่างเป็นระบบและมีแนวทางปฏิบัติเสนอควบคู่กันไปพร้อมกันนั้นก็ได้นำความคิดที่เสนอนั้นเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง และได้รับทั้งเสียงที่เห็นด้วยกับความคิดของบุญชู และก็มีทั้งฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของบุญชู

แนวความคิดในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองและการบริหารระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นฐานของประเทศเป็นแนวทางหนึ่งที่โด่งดัง และรู้จัก

¹ Yos Santasombat, "Power and Personality: An Anthropological Study of the Thai Political Elite" (Ph.D. Dissertation : Unpublished, University of California, Berkeley, 1983), Chapter 7 : Boonchu Rochanasatien : The Enterpartner.

² กนก วงศ์ตระหง่าน, ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า (โครงการไทยศึกษา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527).

กันทั่วไปก็คือนโยบาย "โครงการเงินผัน" ซึ่งบุญชู โรจนเสถียร ได้ผลักดันความคิดนี้เป็นนโยบายในการบริหารประเทศผ่านพรรคกิจสังคม และผู้ริเริ่มก่อตั้งพรรค¹ ได้ผลักดันแนวคิดนี้มาเป็นนโยบายในการนำมาแปลงเป็นแผนปฏิบัติการเงินผัน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและการว่างงานของชาวชนบทไทย

นอกจากนี้ บุญชู โรจนเสถียร ได้นำเสนอความคิดทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมไว้อย่างเป็นรูปธรรมโดยการเข้าร่วมรัฐบาลผสมชุดที่ 1 ยุค ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี (12 มี.ค. 2523-22 ม.ค. 2524) ซึ่งดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ โดยมีทีมงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่คุมด้านเศรษฐกิจทั้งหมด เป็นทีมงานบริหารเศรษฐกิจของประเทศ เช่น "แนวคิดบริษัทประเทศไทย" (Thailand Inc.) เพื่อนำประเทศเข้าสู่ระบบบริหารเศรษฐกิจแนวใหม่ ในภาวะการเปลี่ยนแปลงของประเทศ จากประเทศเกษตรกรรมสู่ประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรม รวมทั้งแนวคิดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางเมืองและปัญหาเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบด้วย จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลชุดนี้ในปี พ.ศ. 2523²

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง บุญชู โรจนเสถียร ได้ติดตามสถานการณ์ และมีบทบาททางการเมืองมาตลอด ทั้งในบทบาทของสมาชิกพรรคการเมืองที่เป็นคณะผู้บริหารประเทศ และบทบาทของนักบริหารธุรกิจภาคเอกชนที่มีบทบาทวิพากษ์วิจารณ์ การบริหารงานของรัฐบาล รวมทั้งเสนอแนวความคิดของตน

1 ทีวีศักดิ์ พันธุ์สุระ, "กำเนิดและโครงสร้างพรรคกิจสังคม" ใน "การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคกิจสังคม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 56-58.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 70-91.

เองอย่างเป็นระบบ จนกระทั่งเมื่อมีการจัดเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2529 บุญชู จึงได้ก่อตั้งพรรคการเมือง¹ ขึ้นอีกครั้ง เพื่อนำเสนอแนวคิดของตนในการบริหาร ประเทศสู่ประชาชน และบุญชูเองก็ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้รับเลือกตั้งในที่สุด²

ผู้ศึกษาได้เริ่มคิดที่จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่องความคิดทางการเมืองของบุญชู โรจนเสถียร มาก่อนหน้าที่บุญชู จะก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้น และเข้ามามีบทบาททางการเมืองในฐานะหัวหน้าพรรคการเมืองอย่างเต็มตัวในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่า การศึกษาความคิดทางการเมืองของบุญชู โรจนเสถียร ยังคงมีความสำคัญที่จะศึกษาอย่างละเอียดถึงนัยแห่งความคิดที่ได้มีประสบการณ์ และการพัฒนา มาโดยตลอด แม้ว่างานเขียนของบุญชู โรจนเสถียร จะมีค่อนข้างมาก และกระจัดกระจายไปในรูปบทความ และการไปแสดงความคิดเห็นในสถานที่ต่างๆ ในต่างโอกาส กันก็ตามรวมทั้งมีการรวบรวมในบทของการวิพากษ์วิจารณ์ ดิชม และแสดงความเห็น สอดคล้องต่อแนวความคิดนั้นๆ เฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง แต่การศึกษาความคิดของบุญชู ผู้ศึกษาจึงได้ตั้งใจจะศึกษาแนวคิดของบุญชู ในลักษณะที่เป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์อย่าง เป็นจริงทั้งสองด้าน

นอกจากนี้ เหตุผลประการสุดท้ายก็คือ ผู้ศึกษามีความตั้งใจที่จะศึกษา การพัฒนาแนวความคิดของบุญชูตามบทบาทและสถานการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมือง

1 พรรคการเมืองนี้ คือ พรรคกิจประชาคม โดยมีนายบุญชู โรจนเสถียร เป็นหัวหน้าพรรค และในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2529 พรรคกิจประชาคมได้รับเลือกตั้งทั่วประเทศ จำนวน 15 คน _____.

2 บุญชู โรจนเสถียร ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน จังหวัดนครสวรรค์ เขต 2 และได้รับเลือกตั้งในที่สุด โดยได้คะแนนเสียงเป็นอันดับ ที่ 1 ของเขตเลือกตั้ง _____.

โดยบุญชูตามบทบาทเสนอแนวคิดมาตั้งแต่ ในฐานะของนักบริหารธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในภาคเอกชน จนมีบทบาทการนำแนวคิดของตนมาเสนอสู่ประชาชนอย่างเต็มรูปแบบในฐานะนักการเมืองที่ผลักดันความคิดของตนเองอย่างจริงจัง และเสนอแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยผ่านพรรคการเมืองในฐานะตัวแทนประชาชนตามรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้ ผู้ศึกษามุ่งที่จะศึกษาความคิดทางการเมือง และความคิดในการเสนอการแก้ไขปัญหาระบบการเมืองของบุญชู โรจนเสถียร โดยศึกษาอย่างวิเคราะห์ เป็นระบบและวิพากษ์วิจารณ์ ต่อการศึกษาของความคิดทางการเมืองและอิทธิพลของแนวคิดที่มีต่อการเมืองไทยเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าต่อไปซึ่งโดยสรุปแล้วพิจารณาเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงชีวประวัติและประสบการณ์อันมีผลกระทบต่อแนวความคิดของบุญชู โรจนเสถียร
2. เพื่อสำรวจวิเคราะห์ และสรุปความคิดทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจของบุญชู โรจนเสถียร
3. เพื่อรวบรวมและจัดข้อมูลอย่างมีหลักเกณฑ์ อันจะเป็นประโยชน์แก่บรรดานิสิตนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปที่จะศึกษาเรื่องราวของบุญชู โรจนเสถียร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ความคิดทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

สมมติฐานในการศึกษา

ในการศึกษาความคิดทางการเมืองของบุญชู โรจนเสถียรนี้ ผู้ศึกษาจะไม่ศึกษาโดยมีสมมติฐานก่อนว่า บุญชู มีความคิดทางการเมืองอย่างไร ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิดทางการเมืองแบบสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ ประชาธิปไตยหรืออื่นๆ แต่ผู้ศึกษาจะศึกษาถึงบทบาทและความคิดทางการเมืองของบุญชู ในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น จึงจะนำไปสู่ข้อสรุป ดังนี้

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาจึงมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า ความคิดทางการเมืองของบุคคลใด ๆ ย่อมมีความต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลง และมีการพัฒนาทางความคิดไปตามอายุ สถานการณ์ และแยกไม่ออกจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาความคิดทางการเมืองของบุญชู ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาดังแต่ประวัติการศึกษา แนวความคิดทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อบุญชู ความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการของความคิดในช่วงต่างๆ ตลอดจนบทบาทของบุญชูในเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญต่างๆ ในช่วงเวลาที่กำหนดในการศึกษา และโดยเฉพาะผลงานของบุญชูที่ได้ปรากฏในด้านต่างๆ ด้วย

ในการศึกษานี้ได้แบ่งเป็นเนื้อหาที่จะทำการศึกษาเป็น 6 บทใหญ่ๆ คือ

- บทที่ 1 : บทนำซึ่งกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษาขอบเขตการศึกษาและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา
- บทที่ 2 : ประวัติ ประสบการณ์ และการพัฒนาทางความคิดทางการเมืองของบุญชู โรจนเสถียร โดยกล่าวถึงประวัติส่วนตัวพื้นฐานทางครอบครัว การศึกษา ผู้ร่วมงานและนักคิดร่วมกลุ่ม¹ บทบาทและผลงาน สถานภาพในปัจจุบัน และสรุปในบท

¹ อาทิเช่น พอล สิทธิอำนวย, สังเวียร มีเผ่าพงษ์, สุธี นพคุณ, สนธิ ลิ้มทองกุล, ทวีป วรดิลก และยอดธง ทับทิวไม้ เป็นต้น _____.

บทที่ 3 : ความคิดทางการเมืองของ บุญชู โรจนเสถียร : โดยบทนี้จะกล่าวถึง ประสพการณ์ และการพัฒนาทางความคิดของบุญชูในช่วงระยะเวลาต่างๆ ดังนี้

- 3.1 ความคิดทางการเมืองช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516
- 3.2 ความคิดทางการเมืองช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519: ช่วงร่วมรัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี : ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในรัฐบาลชุดที่ 36 (27 มีนาคม 2518 - 4 เมษายน 2519)
- 3.3 ความคิดทางการเมืองช่วงภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในการมีบทบาทเข้าร่วมคณะรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ (12 มี.ค. 23 - 22 ม.ค.24)
- 3.4 ความคิดทางการเมืองในปัจจุบัน

บทที่ 4 : ศึกษาแนวความคิดเรื่องระบบเศรษฐกิจ "กิจสังคม", "โครงการเงินผัน", โครงการสินค้ามวลชน (สินไทย) และ "พรรคประเทศไทย"

บทที่ 5 : บุญชู โรจนเสถียร กับการก่อตั้งพรรคการเมือง

- 5.1 พรรคกิจสังคม (Social Action Party : SAP)
- 5.2 พรรคกิจประชาคม (Community Action Party : CAP)

บทที่ 6 : สรุปและวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองของ บุญชู โรจนเสถียร เป็นบทสุดท้ายสำหรับการสรุปเนื้อหาของวิทยานิพนธ์นี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความคิดทางการเมืองของบุญชู โรจนเสถียร ในฐานะนักธุรกิจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

วิธีการและแนวทางในการศึกษา

1. วิธีการในการศึกษา วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) และอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการหลายๆ แบบจากทุกแหล่งเพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด แล้วจึงนำมาคัดเลือก แยกแยะ จัดหมวดหมู่เพื่อทำการวิเคราะห์ในลักษณะการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (Content Analysis)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งตามแหล่งที่มาได้ ดังนี้

2.1 หนังสือและเอกสาร (Documents) :

- เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ซึ่งได้แก่งานเขียนทางวิชาการของบุณชูโดยตรง ปาฐกถา สุนทรพจน์ พระราชบัญญัติต่างๆ จากราชกิจจานุเบกษา แถลงการณ์ รัฐบาล คำแถลงนโยบายของรัฐบาล และรายการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ในช่วงปีที่ศึกษา
- เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) อันได้แก่ผลการวิจัยบทความและงานเขียนของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนวิจารณ์จากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารต่างๆ และอื่นๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) สัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าว ที่เคยร่วมทีมงานกับ บุณชู ผู้ใกล้ชิดและบุคคลอื่นๆ ที่มีบทบาทร่วมกับบุณชู และที่สำคัญก็คือ สัมภาษณ์ตัวบุณชู โรจนเสถียร เพื่อจะได้เข้าใจความคิดทางการเมืองของ บุณชู โรจนเสถียร ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง สังคม และอื่นๆ จากการบรรยายเนื้อหาถ้อยคำ

4. สรุปผลการศึกษา